

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

L. dz. 20/F/2024

Zabrze, dn. 12 lipca 2024 r.

Sz. P. Agnieszka Dziemianowicz-Bąk
Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

**STANOWISKO
OGÓLNOPOLSKIEJ FEDERACJI NA RZECZ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU BEZDOMNOŚCI**

**ws. zmian w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy
w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa**

Szanowna Pani Ministro,

jako ogólnopolska federacja skupiająca ponad 40 organizacji zaangażowanych w działania mające na celu przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu bezdomności pragniemy wyrazić nasze stanowisko wobec zmian w ustawie z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa („Specustawie”), które weszły w życie 1 lipca 2024 roku. Równocześnie pragniemy przedstawić szereg rekomendacji w zakresie wdrażania tych zmian oraz wsparcia osób uchodźczych w zaspokojeniu ich potrzeb mieszkaniowych. Liczymy, że przedstawione sugestie okażą się pomocne podczas dalszych prac nad rozwiązaniami mieszkaniowymi i integracyjnymi dla osób uchodźczych w Polsce, aby jak najskuteczniej przeciwdziałać zagrożeniu bezdomnością w tej grupie.

Od 1 lipca 2024 roku, zgodnie ze zmianami w Specustawie, wygasają świadczenia z art. 13 („Program 40+”), z których korzystały osoby uchodźcze, zarówno w mieszkaniach indywidualnych, jak i w miejscach zbiorowego zakwaterowania zarządzanych przez NGO lub prywatne firmy. Rodzi to szereg wyzwań związanych z koniecznością zmiany miejsca zamieszkania oraz dostępem do dalej funkcjonujących obiektów zbiorowego zakwaterowania w ramach art. 12:

- Anulowanie świadczenia 40+ dla właścicieli prywatnych domów i mieszkań na zapewnienie zakwaterowania może nieść za sobą również konsekwencje związane z niemożnością kontynuowania wsparcia dla osób z Ukrainy przez organizacje pozarządowe oraz inne podmioty, które dotychczas finansowały działanie obiektów zbiorowego zakwaterowania na mocy art. 13.

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

*Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora,
a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny
za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.*

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

- Z uwagi na fakt, że wiele miejsc zbiorowego zakwaterowania funkcjonowało poza dużymi miastami, często na terenach wiejskich, osoby tam przebywające mają ograniczony dostęp do infrastruktury i transportu, co może potęgować ich wykluczenie komunikacyjne i informacyjne oraz utrudnić proces relokacji do nowego miejsca zakwaterowania.
- Wśród osób uchodźczych znajdują się osoby z grup szczególnie wrażliwych – osoby z niepełnosprawnościami, przewlekłymi chorobami, starsze, rodziny wielodzietne, które mogą mieć trudności w zmienieniu swojego miejsca pobytu oraz w dostępie do informacji na temat możliwych form wsparcia.

Z powyższych powodów pragniemy zwrócić szczególną uwagę na zagrożenia związane z trudnościami w dostępie do informacji, barierą językową i wykluczeniem cyfrowym wyżej wymienionych grup, które mogą skutkować problemami w zaspokojeniu ich potrzeb mieszkaniowych.

Zgodnie z uzyskanymi od MSWiA informacjami, szacuje się, że osób korzystających ze wspomnianego wsparcia finansowego w ramach art. 13 w I kwartale 2024 r. było ok. 50 000, z czego ok. 30 000 korzystało z przedłużonej formy wsparcia, co świadczy o ich przynależności do jednej z grup wrażliwych określonych w ustawie. Według stanu na kwiecień 2024 r. w ośrodkach zbiorowych zakontraktowanych przez wojewodów przebywało około 40 000 osób uchodźczych, były to przede wszystkim osoby o szczególnych potrzebach: rodziny wielodzietne, osoby z niepełnosprawnościami i chorobami przewlekłymi, osoby starsze oraz osoby z grup mniejszościowych, w tym uchodźcy należący do społeczności romskiej.

Biorąc pod uwagę wszystkie powyższe kwestie oraz potencjalne skutki wynikające ze zmian w Specustawie wyrażamy nasze zaniepokojenie sytuacją osób uchodźczych w Polsce. Wynika ono z ograniczania wsparcia w zakresie dostępu do mieszkalnictwa, bez odpowiednio zaplanowanego procesu, zwłaszcza kampanii informacyjnej kierowanej do osób uchodźczych, koordynacji między wszystkimi zaangażowanymi aktorami czy zabezpieczeń. Widzimy szczególną potrzebę zadbania w tym procesie o osoby o szczególnych potrzebach, wśród których opisana sytuacja może zwiększyć poczucie zagrożenia i spowodować przedwczesne decyzje o powrocie do Ukrainy, które nie są w rzeczywistości dobrowolne, ale spowodowane trudnościami w dostępie do systemu wsparcia w państwie przyjmującym. Ponadto nagłe ograniczenie wsparcia oraz nieskoordynowane zamykanie lub przenoszenie obiektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe pozbawione dalszych środków na kontynuację działań mogą prowadzić do zwiększonego ryzyka bezdomności.

Pragniemy podkreślić fakt, że przebywanie w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania lub ich przymusowe zmienianie na inne lokalizacje nie jest rozwiązaniem i sposobem zamieszkiwania odpowiednim dla wszystkich osób uchodźczych z Ukrainy. Istnieje poważne ryzyko, że ze względu na stan zdrowia (zarówno fizycznego, jak i psychicznego), trudności w przemieszczaniu się, niemożność otrzymania adekwatnej informacji czy inne bariery komunikacyjne, część osób uchodźczych znajdzie

**KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO**

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Rządowy Program
Rozwoju Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030
PROO

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

*Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora,
a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny
za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.*

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

się poza ramami dostępnej pomocy. Warto również podkreślić, że korzystanie przez osoby uchodźcze z dużych placówek zbiorowego zakwaterowania stwarza ryzyko utrudnionego przebiegu procesu integracji i usamodzielniania, a wprowadzone rozwiązania zamiast wspierać rozproszone, niewielkie i osadzone w lokalnych społecznościach usługi, wzmacniają procesy instytucjonalizacji osób z doświadczeniem uchodźstwa w dużych ośrodkach, co w konsekwencji może prowadzić do zwiększenia skali bezdomności. Wprowadzone zmiany wydają się sprzeczne z ogólnym kierunkiem deinstytucjonalizacji dla realizacji usług społecznych w Polsce wyrażonym w Strategii Rozwoju Usług Społecznych.

Ponadto badania UNHCR z września 2022 r. pokazują, że potrzeba bezpiecznego i godnego zakwaterowania została uznana przez osoby uchodźcze za najbardziej palącą. Dla części z nich sam fakt zmiany prawnej, bez jasnego komunikatu ze strony władz, był impulsem do powrotu do Ukrainy, kraju nadal dotkniętego konfliktem zbrojnym, często bez planu na przyszłość lub oszczędności, z obawy przed bezdomnością w Polsce. Wygaszanie świadczeń bez odpowiednio wdrożonego procesu przygotowawczego, obejmującego analizę grupy docelowej i skali zmian oraz szeroko zakrojoną kampanię informacyjną na temat alternatywnych ścieżek wsparcia mieszkaniowego, zmusi wiele osób uchodźczych do powrotu do Ukrainy, a osoby, które nie mogą wrócić, szczególnie osoby starsze, w traumie czy bezrobotne, będą szczególnie narażone na kryzys bezdomności. Zgodnie z wynikami *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych – Edycja 2024* obecnie w Polsce 6% osób będących w kryzysie bezdomności (1749 osób) zadeklarowało obywatelstwo ukraińskie. Należy jednak pamiętać, że wskazane wartości nie odzwierciedlają w pełni skali problemu ze względu na przyjętą w badaniu metodologię, przygotowanie i sposób przeprowadzenia tego badania, np. ze wskazanej liczby 1749 osób w kryzysie bezdomności, ponad 1500 osób wykazano w samym województwie pomorskim. Wyniki badania nie pokazują więc w pełni problemów bezdomności w kontekście migracji i uchodźstwa¹. Warto również nadmienić, że dane MSWiA odnośnie do liczby osób korzystających, z programu 40+ (ok. 50 000 osób na koniec marca 2024 r.) mogą być niedoszacowane z uwagi na system monitorowania liczby beneficjentów i brak możliwości wglądu do bieżących danych. Oznacza to, że wyżej opisane ryzyka mogą dotyczyć większej grupy osób, w związku z czym potrzeba ich poważnej analizy i zaplanowania rozwiązań na poziomie systemowym jest tym bardziej paląca.

Warto podkreślić, że sytuacja mieszkaniowa osób przebywających w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania, czyli około 40 000 osób uchodźczych, de facto wypełnia znamiona bezdomności – zarówno w rozumieniu Europejskiej Typologii Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego FEANTSA (kategoria ETHOS 5), jak i w rozumieniu art. 6 pkt 8 polskiej ustawy o pomocy społecznej (są to bowiem osoby zarówno niezamieszkujące w lokalu mieszkalnym, jak i niezameldowane nigdzie na pobyt stały). Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich oraz ekspertów Komisji ds. Przeciwdziałania Bezdomności,

---

¹ Rekomendacje Ogólnopolskiej Federacji na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności do „Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych” https://drive.google.com/file/d/1IAkLsZzkIYEXUtVIH_Aoa0-q_-YH5o1l/view

**KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO**

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

**Rządowy Program
Rozwoju Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030
PROO**

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

*Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora,
a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny
za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.*

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

w obliczu kryzysu mieszkaniowego osoby uchodźcze, które nie mają w Polsce praw mieszkaniowych, spełniają definicję przebywania w kryzysie bezdomności w rozumieniu Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.

W celu wsparcia procesu wdrożenia zmian z Specustawy, zabezpieczenia sytuacji bytowej osób, które uciekły do Polski z Ukrainy oraz zmniejszenia ryzyka, na które zwracamy uwagę wyżej, rekomendujemy pilne wdrożenie następujących działań:

- koordynację planów i działań pomiędzy wszystkimi zaangażowanymi aktorami (w tym organizacje pozarządowe) i poszczególnymi województwami oraz bieżącą analizę efektywności wdrażanych rozwiązań, np. regularne kontrole dostępności informacji przekazywanych przez infolinię;
- dotarcie poprzez kampanię informacyjną do osób korzystających i podmiotów organizujących zakwaterowanie dzięki programowi 40+;
- zapewnienie dostępu do informacji osobom uchodźczym z uwzględnieniem barier językowych i wykluczenia cyfrowego, np. przez umożliwienie konsultacji w języku ukraińskim i rosyjskim w ramach infolinii;
- ściślejszą współpracę Departamentów Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – Departamentu Pomocy Społecznej odpowiedzialnego za rozwiązywanie problemu bezdomności z Departamentem Integracji Społecznej odpowiedzialnym za politykę integracyjną w kontekście cudzoziemców w Polsce;
- gromadzenie przez władze publiczne danych dotyczących zagrożenia bezdomnością wśród osób uchodźczych i innych migrantów w celu konstruowania polityki wsparcia w oparciu o rzetelną wiedzę;
- mapowanie potrzeb osób przebywających w miejscach zbiorowego zakwaterowania oraz systemowe zbieranie danych i aktualizowanie bazy danych zawierającej informacje takie jak: liczba miejsc w miejscach zbiorowego zakwaterowania i ich lokalizacje, przystosowanie miejsc do potrzeb osób z niepełnosprawnościami/ starszych, liczba osób uchodźczych szczególnie narażonych na wykluczenie i wymagających wsparcia w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych i bytowych; przygotowanie mapy miejsc zbiorowego zakwaterowania;
- regularne publikacje analiz ww. danych, umożliwienie dostępu do danych i analiz dla organizacji pozarządowych oraz wprowadzenie działań wspierających sektor pozarządowy w celu kontynuowania przez niego udzielania wsparcia osobom zagrożonym bezdomnością;
- włączenie rozwiązań dotyczących przeciwdziałania i rozwiązywania kryzysu bezdomności w powstającej pod przewodnictwem MSWiA Strategii migracyjnej na lata 2025-2030.

**KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO**

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

**Rządowy Program
Rozwoju Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018-2030**
PROO

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

*Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora,
a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny
za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.*

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

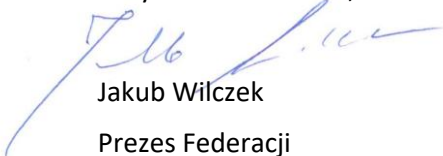
www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

Biorąc pod uwagę informacje z badania przeprowadzonego przez Ogólnopolską Federację na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności dotyczącego ryzyka bezdomności wśród uchodźców w Polsce oraz potrzeb organizacji wspierających uchodźców i osoby w kryzysie bezdomności², warto podkreślić, że zagrożenie bezdomnością nie dotyczy wyłącznie uchodźców przybyłych z Ukrainy po 24 lutego 2022 roku. W badaniu zidentyfikowano przypadki bezdomności wśród migrantów z krajów byłego ZSRR (w szczególności Ukrainy, Rosji i Białorusi) przybyłych do Polski bez związku z wojną. W przypadku innych zaproponowanych grup (m.in. uchodźcy z innych krajów niż Ukraina, uchodźcy narodowości romskiej) odsetek ten jest znacznie niższy, aczkolwiek w każdej z grup zaobserwowano przypadki bezdomności. Istnieje obawa przed gwałtownym narastaniem zjawiska bezdomności wśród uchodźców z Ukrainy. Wskazane szczególne grupy uchodźców, co do których prawdopodobieństwo wystąpienia bezdomności może być wyższe, to m.in. osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, niepracujące matki z dziećmi, osoby uzależnione od alkoholu. Brak odpowiedniej reakcji i wdrożenia systemowych rozwiązań w zakresie prewencji bezdomności uchodźców może skutkować pojawieniem się znacznie poważniejszego i prawdopodobnie bardziej obciążającego finanse publiczne problemu, na którego rozwiązanie polskie organizacje pozarządowe oraz samorządy lokalne mogą nie być przygotowane.

Ze względu na złożoność problemu bezdomności oraz rozpiętość trudności i wykluczeń napotykaną przez osoby uchodźcze **zwracamy się z prośbą o spotkanie Pani Ministry z przedstawicielami Ogólnopolskiej Federacji na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności w celu omówienia sytuacji ww. osób uchodźczych, dla których obecnie dostępne rozwiązania mieszkaniowe nie będą wystarczające.**

Z wyrazami szacunku,

Jakub Wilczek
Prezes Federacji

---

² Uchodźcy - mieszkania - bezdomność. Informacja z badania ad hoc dotyczącego ryzyka bezdomności wśród uchodźców w Polsce oraz potrzeb organizacji wspierających uchodźców i osoby w kryzysie bezdomności [N=47], J. Wilczek, Ogólnopolska Federacja na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności, Zabrze 2023
<https://drive.google.com/file/d/121qqLyshN7rIJZXFpp14KgVScKkyQTB2/view>

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora, a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.